

Bús Ágnes

Az oktatásnyelvészeti kutatások sokszínűsége. Beszámoló a PeLiKon 2023 – A nyelv megújuló szerepe az oktatásban című konferenciáról

Bevezetés

2023. április 20–21. között a PeLi III. oktatásnyelvészeti konferenciájának, a PeLiKonnak az Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Jászberényi Campusa adott helyet. A két évente megrendezendő konferencia idei témája a nyelv megújító szerepe az oktatásban volt. Az ország minden pontjáról, sőt határon túlról is érkeztek szakemberek: nyelvészek, pedagógusok, gyógypedagógusok. A kétnapos konferencián négy plenáris előadás hangzott el, és 12 blokkban 75 szekció-előadás közül választhatott az érdeklődő hallgatóság. Az előre kialakított tematikus panelek előadásai egy-egy központi téma köré csoportosultak, ezek a következők voltak: a könnyen érthető kommunikáció, a szórend tanítása az anyanyelvi nevelésben, az olvasás, a szövegértés és a szövegalkotás kérdései, a nyelvmenedzselés szemléletének érvényesíthetősége az oktatásban vagy a nyelvi hátrány különböző aspektusai. A szekciók zárásaként az előadásokkal kapcsolatban érdekes szakmai eszmecserék bontakoztak ki. A programfüzet mellett részletes áttekintést nyújtanak a konferencia gazdag tematikájáról az absztraktok is (Kalcsó et al. 2023).

A konferencia programja

A konferenciát április 20-án csütörtökön a PeLi oktatásnyelvészeti kutatócsoport tagjai nyitották meg, majd két plenáris előadás következett. A Jászberényi Campus főigazgatója, Varró Bernadett *Örökség? Tisztelgés a múlt előtt?* címmel mutatta be a Jászberényi Tanítóképző 1960 és 1990 közötti anyanyelvoktatási kutatásait, ezt követően Eöry Vilma előadását hallgathatták meg a jelenlévők *Az anyanyelvi oktatás lehetséges szerepe a nyelvi innovációban* címmel, amely betekintést nyújtott az anyanyelvoktatás gyakorlati működésébe. Április 21-én pénteken Kontra Miklós *Iskolai anyanyelvi nevelésünk két fő baja és a kiút* címmel tartotta meg problémafelvető előadását, amelyben a lehetséges megoldásokra is felhívta a figyelmet, továbbá a magyar nyelvművelői gyakorlat gyökeres felülvizsgálatára szólított fel.

A PeLi kutatócsoport tagjai mindannyian önálló panelt szerveztek, ezeknek aktualitásuk mellett anyanyelv-pedagógiai vonatkozásai is voltak. Jánk István, a kutatócsoport vezetője eszmecserét kezdeményezett az anyanyelvtanítás kihívásairól, amelybe bevont határon túli szakembereket, gyakorló magyartanárokat és a tanárképzésben részt vevő hallgatókat is. Előadásában a hatékony anyanyelvi nevelés öt leg súlyosabb problémáját vázolta fel, azt a kérdést vizsgálta, hogy a magyartanári

tevékenység mely elemei lehetnek összefüggésben a tanulók kompetenciamérésének az eredményeivel. Kalcsó Gyula kezdeményezésére bemutatták a digitális bölcsészet és az IKT-eszközök szerepét és felhasználhatóságát az oktatásban. Az itt elhangzó előadások a digitális bölcsészeti eszközök konkrét, anyanyelv-pedagógiai felhasználási lehetőségeiről szóltak. Ludányi Zsófia és Domonkosi Ágnes a nyelvmenedzselés szemléletének oktatásbeli érvényesítéséről szerveztek panelt, amelyben az anyanyelvi nevelés megújulásának feltételeiről tartottak előadást. A nyelvi napló módszerét mutatták be, amelyben arra helyezték a hangsúlyt, hogy a diákok nyelvi tapasztalatai milyen módszerek alkalmazásával hasznosulhatnak az iskolai oktatásban, az anyanyelvi órán, a tananyagban (Jánk et al. 2022).

Az Imrényi András által szervezett, *A szórend tanítása az anyanyelvi nevelésben* című panelben hat előadás hangzott el. Imrényi András rávilágított arra, milyen előnyökkel jár az anyanyelvi nevelés számára, ha integrálja a szórendi jelenségek elemzését. Dér Csilla Ilona *A diskurzusjelölők szórendjének oktatása* című prezentációja rámutatott a téma sokrétűségének a lehetőségeire. Elsőként az önálló, illetve a társultan előforduló jelölők pozícióiról beszélt, majd a jelölők mozgékonyására fókuszálva bemutatta, hogy milyen változókkal függhetnek össze egyazon elem esetében az egyes szórendi variációk. Farkas Judit előadásában azt járta körül, hogy mi mindent lehet más megvilágításba helyezni az anyanyelvi órákon, ha generatív nézőpontból közelítünk a nyelvhez. Kádár Edit a tantervek újragondolásáról beszélt, továbbá arról, hogyan befolyásolja a tankönyvek szerzőinek a munkáját a szórendiség. Kugler Nóra előadásában rávilágított arra a tényre, hogy a diskurzusbeli figyelemirányításra támaszkodó szórendi és tagmondatrendi elemzés egyrészt képes kapcsolatot teremteni a diáknak a nyelvre vonatkozó tudásával, másrészt lehetővé teszi, hogy a nyelvi ismeret és a kommunikációs kompetenciák fejlesztése szorosan összekapcsolódjon. Szabó Veronika az infinitívusz tanításának a kérdésköréről, az oktatásban lehetséges változásairól tartott előadást.

A Bús Ágnes és Domonkosi Ágnes által szervezett, *Könnyen érthető kommunikáció és oktatás* című tematikus szekcióban hat előadást hallgathattak meg az érdeklődők. Farkasné Gönczi Rita az eddigi eredmények alapján körvonalazódó szakmaelméletet és gyakorlatot mutatta be, hangsúlyozva a képzésekbe ágyazhatóság kérdését, *Könnyen érthető kommunikáció az intralingvális fordítás aspektusában* címmel. Horváth Péter László „Spoken Easy Language for Social Inclusion” ERASMUS+ kutatás eredményeit mutatta be, rávilágítva, hogy számos jó gyakorlatot vehetünk át a hazai kutatásokban. Ámontné Szőke Bernadett előadása azt taglalta, hogy a siket személyek számára hogyan lehet megvalósítani a teljes körű infokommunikációs akadálymentesítést. Domonkosi Ágnes és Bús Ágnes betekintést nyújtott egy, a könnyen érthető kommunikáció hasznosíthatóságát feltáró nagyobb kutatás eredményeibe, amely a gyógypedagógusok könnyen érthető kommunikációhoz kapcsolódó nézeteit vizsgálja. Ladányi Lili a „Szegedi Tudományegyetemen” című projekt eredményét mutatta be, ebben a projektben egy online kommunikációs képtárat hoztak létre. Magyar Ágoston a Könnyen Érthető Információs Központ (KÉIK) dolgozóinak mindennapi munkafolyamatairól beszélt, megosztva tapasztalatait a hallgatósággal.

H. Tomesz Tímea szervezésében, *A kommunikáció szerepe az anyanyelvi nevelésben* című panelben öt előadás hangzott el. H. Tomesz Tímea bemutatta a kommunikációs kompetencia fejlesztésének elméleti keretét, majd megvizsgálva a felső tagozatos magyar nyelvi tankönyvek kommunikációs témaköreit, tudatosította a tananyagok ismereteinek a hasznosíthatóságát. Sólyom Réka áttekintette a kommunikációs készségfejlesztésnek az egyetemi oktatásban betöltött szerepeit és funkcióit, lehetőségeit a (közel)múlt, a jelen és a (közel)jövő oktatásában, mintatanterveiben. Tomori Tímea a középiskolai diákok személyes kommunikációs kompetenciájáról és ennek fejlesztési lehetőségeiről beszélt, ezen belül az iskolapedagógiában bevált hatékonynak talált módszerekről és gyakorlatokról. Hollóy Zsolt *Osztály vigyázz! – kapcsolatfelvevő fatikus elemek a tanári kommunikációban* című előadásában ismertette a sikeres osztálytermi diskurzus tényezőit. Pölcz Ádám a félreérthető interpretációk felismertetésének a lehetőségeit mutatta be, abból a kérdésből kiindulva, hogy miként viszonyuljunk ahhoz, ha éppen az a szöveg félreérthető, amellyel magyarázni kívánunk.

Zs. Sejtes Györgyi tematikus szekciójába hét előadás tartozott, előadásának címe pedig „*Téma és variációk*”. *A grammatika és a pragmatika együttműködési lehetősége a szövegértési képesség fejlesztésében* volt. Olyan gyakorlati alkalmazás bemutatását tűzte ki célul, amely a grammatika és a pragmatika interakciójára építi a magyarórai tevékenységeket. Magyar Ágnes a folyamat alapú írástanítás alkalmazhatóságának, megvalósíthatóságának a problémakörét vizsgálta az általános iskola 1–6. évfolyamának tanítási gyakorlatában. Tóth Mariann az értékorientáció fejlesztéséről tartott előadást, a Bibliában található történetek vagy az irodalmi művekben előforduló bibliai motívumok feldolgozásával, drámajáték formájában. Murányi Sarolta bemutatta az óvodás életkorú gyermekek történetmesélési sajátosságait, valamint összehasonlította a történet-visszamondás és az önálló történetgenerálás jellemzőit. Rási Szilvia vizsgálatának az volt a célja, hogy a szakdolgozatokban megjelenő nyelvi jellemzők megragadásával képet mutasson a szövegtípus sajátosságairól, valamint hozzájáruljon a hallgatók tudományos íráskészségének a feltérképezéséhez. Rosenberg Mátyásnak *A romani nyelvű írásbeliség (hiánya) a nyelvátadás és a nyelvoktatás szemszögéből* című előadása bepillantást nyújtott abba, hogy a romani nyelv a 21. századba lépve egyszerre elszenvedője a nyelvtervezési folyamatok metodológiai útvesztőinek, annak, hogy a nyelvet beszélők száma folyamatosan és drasztikusan csökken, valamint a különféle nyelvpolitikai és politikai csoportok lobbitevékenységeinek. Galli-Hirling Sarolta egy olyan kutatást mutatott be, amelyben a fogalmialap-elméletben szereplő szinteket vetette össze a 4., a 6. és a 8. osztályos diákok felvételi feladataiban alkalmazott módszertanokkal.

Összegzés

A két nap nagyon tartalmas és sokszínű programot kínált az érdeklődő közönségnek, amelynek nyomán élénk szakmai diskurzus alakult ki a különböző területen dolgozó szakemberek között. Az elhangzott előadások írott változatából tanulmánykötet jelenik meg, a PeLi oktatásnyelvészeti kutatócsoport pedig dolgozik azon, hogy folytatódhasson ez az értékes szakmai sorozat.

Irodalom

Jánk István – H. Tomesz Tímea – Domonkosi Ágnes 2022. *A digitális oktatás nyelvi dimenziói: Válogatás a PeLiKon2020 oktatásnyelvészeti konferencia kerekasztal-beszélgetéseiből és előadásaiból.* Líceum Kiadó. Eger.

Kalcsó Gyula – Ludányi Zsófia – Tóth Mariann 2023. *A nyelv megújuló szerepe az oktatásban: A PeLi III. Oktatásnyelvészeti Konferenciája: Absztraktfüzet.* Líceum Kiadó. http://publikacio.uni-eszterhazy.hu/7621/1/PeLiKon_Absztrakt_2023.pdf

Bús, Ágnes: Diversity in aducational linguistics research. A report on the conference PeLiKon 2023 – The renewing role of language in education

Az írás szerzőjéről

Bús Ágnes
mesteroktató
Eszterházy Károly Katolikus Egyetem
Jászberényi Campus

bus.ago[kukac]gmail.com
ORCID: